

Måndagen den 26 Maj 1873.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 25 dennes.

Herr Grefven och Talmannen samt Kammarens Herrar ledamöter afgingo kl. nära 11 till Storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af Komministern i Maria församling P. A. Ruus. Efter gudstjenstens slut begaf sig Kammaren till Rikssalen, hvarest, sedan Herrar Talmän till Hans Maj:t Konungen framfört Kamrarnes underdåniga välönskningar, samt riksdagsbeslutet blifvit uppläst af Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet Bergström, Hans Maj:t Konungen med ett tal afslutade Riksdagen.

Sedan Herr Grefven och Talmannen samt Kammarens Herrar ledamöter återgått till samlingsrummet och intagit sina platser, anmälde sig och yttrade:

Herr vice Talmannen: Jag tillåter mig vördsamt hemställa, att Herr Grefven och Talmannen ville tillåta, att det tal, hvarmed Herr Grefven och Talmannen nyss på Rikssalen till Kongl. Maj:t framfört Kammarens underdåniga afskedshelsning, måtte blifva uppläst för att i Kammarens protokoll intagas.

Efter det Kammaren härtill lemnat bifall, uppläste Herr Grefven och Talmannen det ifrågavarande talet, hvilket lydde sålunda:

Stormäktigste, Allernådigste Konung.

Första Kammaren anhåller, att nu vid Riksdagens slut få inför Eders Kongl. Maj:t frambara de förnyade uttrycken af sina oskrymtade välönskningar.

Tro och lofven emellan Konung och folk äro i Svea land icke blott uttryck af lagens bud och befallning; de äro äfven fast grundade på djup öfvertygelse och hjertats maning. Sådana voro ock de känslor, hvilka vid Eders Kongl. Maj:ts och Dess Höga Gemåls kröning ned-

kallade himlens välsignelse öfver förbundet mellan Konung och folk, mellan konungamakt och folkfrihet. Detta förbund är uti vårt land urgammalt, och Eders Kongl. Maj:t skall uti detsamma finna ett fast stöd för sin tron, likasom Sveriges folk uti detta förbund ser en säker borgen för sin frihet.

De smärtsamma pröfningar, hvilka Eders Kongl. Maj:t och Konungahuset varit underkastade, hafva åter förnyats genom Hans Kongl. Höghet Hertigens af Dalarne dödliga frånfälle. Uppriktigt deltagande från folkets sida vid denna sorgliga förlust har sannt tolkat de känslor af liflig tillgifvenhet, hvilka egnas Konungahuset.

Viktiga frågor hafva varit föremål för denna Riksdags behandling, och flere bland dem hafva äfven funnit sin slutliga lösning eller blifvit dertill väsendtligen närmade. Så har, efter förändring af 72 § Regeringsformen, en ny myntfot grundad på guld blifvit antagen gemensamt för Sverige och Danmark. Sedan de storartade jernvägsbyggnader, hvilka i de sydliga och mellersta delarne af riket för statens räkning bedrifvits, nu mera snart äro fullbordade, har beslut blifvit fattadt om stambanors byggande jemväl inom Norrland. Till beredande af mera enkelhet och reda i drätsel förvaltningen har ett stort steg blifvit taget genom öfverflyttning från Riksgälds-kontoret till Statskontoret af åtskilliga så väl inkomster som utgifter och förvaltningsbestyr. Det förslag till förändringar uti elementarläroverken, hvilket Eders Kongl. Maj:t afgifvit, har blifvit af Riksdagen i väsendtliga delar antaget. Likaledes har Eders Kongl. Maj:ts förslag till lag åsyftande utvidgad religionsfrihet blifvit af Riksdagen hufvudsakligen bifallet.

Känslor af trohet, vördnad och tillgifvenhet för Konung och Konungahus äro djupt rotfästa i hvarje svenskt hjerta, och det är äfven under uppriktig försäkran om dessa sina känslor, som Första Kammaren utber sig att i Eders Kongl. Maj:ts nåd och ynnest städse få vara innesluten.

Herr Grefven och Talmannen uppstod och yttrade:

Mine Herrar!

Innan vi nu efter avslutad riksdag åtskiljas, anhåller jag att till Eder, mine Herrar, få frambära uttrycken af min vördnadsfulla och hjertliga tacksamhet för den vänskap, välvilja och förtroende, hvarmed jag fortfarande funnit mig omfattad.

Det ligger i själfva sakförhållandet af årliga riksdagar, att hvarje bland dem i allmänhet icke kan lemna stora resultat; men, sedan meningarne blifvit under föregående riksdagar småningom utbildade och sammanjemkade, följer beslutet såsom en fullmogen frukt af upplyst öfvertygelse. Den lagstiftning, som skall medföra allmän nytta och belåtenhet, framgår icke utur häftiga anlopp, utan genom upplyst samverkan emellan nitets värma och erfarenhetens besinning. Att denna samverkan mer och mer må blifva bestämmande för våra Riksdagars arbeten, utgör lika visst det första vilkoret för samhällets

lugna och lyckliga utveckling, som att dertill kraftigt medverka alltid varit och städse skall förblifva denna Kammares ögonmärke och bemödande.

Lifvad af sådan öfvertygelse anhåller jag vördnadsfullt att i Herrarnes vänskap och förtroende få vara innesluten.

Härå svarade Friherre *Sprengporten*:

Herr Grefve och Talman! Första Kammarens ledamöter fullgöra en för dem dyrbar pligt, då de till sin Talman framföra uttrycken af deras vördnadsfulla tacksamhet för dess högt värderade ledning af Kammarens nu afslutade förhandlingar.

Dessa hafva vid denna riksdag berört djupt liggande samhällsfrågor, under hvilkas handläggning mycken skiljaktighet i åsigter gifvit sig tillkänna; men härvid bör man icke fästa sig, ty det ligger i det fria statsskickets väsende, att det är ur meningarnes brytning mot hvarandra, som det rätta träder fram och slutligen tillvinner sig segern.

Många af de fattade besluten sakna ännu konungamaktens in-segel; och innan detta blifvit påtryckt, är det för tidigt att uppskatta dem till deras fulla betydelse.

De tänkesätt, som Första Kammararen varit i tillfälle att under en följd af år nedlägga inför sin Talman, äro af egenskap att vinna och icke att förlora genom tidens inverkan; det behöfves sålunda icke att förnya försäkran om deras oföränderlighet, då jag nu går att å allas våra vägnar utbedja oss att i Herr Grefven och Talmannens fortfarande vänskap och hågkomst varda bibehållna.

Kammarens Herrar Ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tillägg,

innehållande Herr Grefve J. O. Mörners yttrande i plenum den 20 Maj, vid föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 40, hvilket yttrande aflemnats efter det protokollet för sagda dag blifvit färdigtryckt.

Herr Mörner: Att tidsandan icke är gynsam för privilegier, är nog samt känt, men icke förty måste väl den derpå grundade rätten icke böra förtrampas. Innan detta ärende förekom till behandling, företog jag mig att genom forskning i gamla handlingar söka utröna, huru med det s. k. apoteksprivilegiet sig månne förhålla, och jag fann då, att detsamma daterar sig egentligen från Carl XI:s tid. I särskilda förordningar, af hvilka den ena utfärdades den 28 Juni 1683 under rubriken Kongl. Privilegium för apotekare, stadgas strängt förbud för quacksalvare, oculister, bruchsnidare, operatörer och materialister att befatta sig med försäljning af några sådana medicinska saker, som egentligen hörde till apoteken, utan finge apoteksyrket allenast utöfvas af privilegierade apotekare. Särskildt för dem i Stockholm förklarades, att om apotekaren fülle ifrån, skulle enka och barn vara berättigade att fortfarande åtnjuta privilegiet. Oaktadt nu apotekarne borde kunna trygga sig vid sin rätt att bibehållas vid privilegiet, säges likväl, att apotekarnes ställning är så osäker, att de hvilken dag som helst kunna beröfvas sin rättighet. Men må man besinna, att hela denna inrättning med privilegierade apotekare tillkommit på grund af riksstyrelsens anordning, att den blifvit af Kongl. Maj:t stadfästad och belevvad; — huru kan man väl då om regeringen i Sverige hysa en sådan tanke, att regeringen skulle vilja trampa under fötterna medborgares fri- och rättigheter. Om äfven en sådan makt funnes hos regeringen, kan jag dock icke tänka mig möjligheten, att den begagnades, ty det vore våld- och rättskränkning. Konungen har svurit att skydda hvar och en vid hans välfångna egendom samt afvärja orättvisa, och då kan man icke antaga, att Konungen skulle vilja fränhända apotekarne den egendom, de hafva i sitt privilegium. Något Damocles-svärd svärfar således ej öfver detta privilegium, och apotekarne böra kunna trygga sig vid sin lagliga rätt. Nu säger man, att apotekare-societeten önskar förändringen. Denna "önskan" har blifvit dem påtvingad genom skräm- sel. När frågan väcktes, protesterade apotekarne af alla krafter och åberopade privilegiet. Men Sundhets-kollegium, hvars åtgöranden och

åsigter i denna sak icke äro för mig fullt begripliga, gaf dem ingen ro, utan förklarade, att: vill ni ej, så skall ni dock. Apotekarne hade måhända ej tillräcklig rättskunskap, eller ock hade de ej nog fast tillit till rättvisan, för att fortfarande våga trotsa på sin rätt, och så påfanns detta märkvärdiga amorteringsförslag, hvarigenom apoteksprivilegiet skulle inlösas af innehafvaren. Apotekarne hafva blifvit skrämde af farhågan att förlora sitt privilegium; men den farhågan är komplett onödig, och när de komma till insigt härom och att deras privilegium har lika fast grund som hvarje annan rättighet, då är jag öfvertygad, att ingen af dem skall vilja höra talas om en förändring. Hvar till skulle också denna förändring i öfrigt tjena, då det allmänt erkännes, att apoteksväsendet här i landet är väl ordnad och bättre än i flera andra länder. Ingen får blifva apotekare, som icke tagit examen; men om examen vore så illa anordnad, att för dess afläggande icke skulle erfordras tillräckliga kunskaper, då synes mig, att Sundhetskollegium vore förtjent af klander, och att examensväsendet borde så omändras, att deri vore garanti, att den som afgaf examen hade behöriga insigter.

När jag förra gången yttrade mig, inskränkte jag mig till att under åberopande af min reservation yrka afslag. Jag hade icke ämnat vidare uppträda i denna fråga, men då jag här fått höra uttryck, som antyda, att lag och rätt skulle kunna nyckfullt förtrampas, då har jag måst protestera mot en sådan antydan.
